

IHMISOIKEUSVALTUUSKUNTA: HALLITUSOHJELMASSA ON SELKEÄSTI SITOUUTTAVA PERUS- JA IHMISOIKEUKSIEN TURVAAMISEEN JA EDISTÄMISEEN

Perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen ja edistäminen sekä oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen on oltava lähtökohtana kaikessa valtioneuvoston kansallisessa ja kansainvälisessä toiminnassa. Ihmisoikeusvaltuuskunta painottaa, että sitoutuminen on todettava selkeästi tulevassa hallitusohjelmassa.

Ihmisoikeusvaltuuskunnan hallitusohjelmatavoitteet kaudelle 2023–2027:

1. Perus- ja ihmisoikeudet on turvattava ja niitä on edistettävä kaikessa toiminnassa

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisella vallalla on velvoite turvata ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Perus- ja ihmisoikeudet on otettava peruslähtökohdaksi ja johtamisen välineeksi valtioneuvoston kaikessa toiminnassa, myös julkisen talouden toimissa ja turvallisuuskysymyksissä.

2. Vakaviin, toistuviin ja pitkään jatkuneisiin ongelmiin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa on löydettävä ratkaisuja

On pikaisesti arvioitava pitkään jatkuneiden perus- ja ihmisoikeusongelmien tosiasialliset syyt ja ryhdyttävä välittömästi korjaamaan puutteita. Usein kyse on etenkin haavoittuviin ryhmiin kuuluvien ihmisten oikeuksien toteutumisesta. Ihmisoikeuskeskuksen ja laillisuusvalvojien havainnoissa tällaisia ongelmia ovat esimerkiksi puutteet ikääntyneiden palveluissa ja lastensuojelussa sekä oikeusprosessien pitkät kestot. Myöskään perusturva ei ole edelleenkään Suomen ihmisoikeusvelvoitteiden edellyttämällä tasolla.

Hallituskaudelta toiselle siirtynyt saamelaiskäräjälain uudistaminen on vihdoin hoidettava ihmisoikeusvelvoitteita kunnioittavalla tavalla.

Suomen on lisäksi tartuttava Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja kansainvälisten sopimusvalvontaelinten ratkaisuihin, joiden täytäntöönpano on viivästynyt usein jo yli vuosikymmenen. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa Suomea koskevien tapausten täytäntöönpano on ollut vireillä keskimäärin 11 vuotta ja 11 kuukautta, joka on ylivoimaisesti pisin keskimääräinen aika verrattuna muihin EU-maihin (keskiarvo 4 vuotta) tai Euroopan neuvoston jäsenmaihiin.¹

Suomen uskottavuutta ja mainetta horjuttavat ikuisuusongelmat on viimein ratkaistava.

3. Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia on tehostettava

Lainsäädäntöhankkeissa ja valtion talousarvion laatimisessa on tehostettava perus- ja ihmisoikeusvaikutusten etukäteisarviointia. Mahdollisissa säästötoimissa täytyy huomioida perus- ja ihmisoikeuksien asettamat oikeudelliset rajat. Leikkaukset eivät saa kohdistua

¹ Justice Delayed and Justice Denied: Non-Implementation of European Courts' Judgments and the Rule of Law (2022):

<https://static1.squarespace.com/static/55815c4fe4b077ee5306577f/t/625ebfc1e6ed036bcd0dfbdb/1650376644973/dri-ein-publication-final-webpdf-625e8cb9c19e5.pdf>

heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin. Erityisesti on noudatettava kansainvälisten sopimusvalvontaelinten ja tuomioistuinten langettavia ratkaisuja.

Viranomaisten osaamista perus- ja ihmisoikeuksista on vahvistettava muun muassa koulutuksella, jotta taataan edellytykset perus- ja ihmisoikeuskysymysten tunnistamiselle ja vaikutusten arvioimiselle.

4. Oikeusvaltion rakenteita ja rahoitusta on aktiivisesti vahvistettava

Itsenäisten ja riippumattomien perus- ja ihmisoikeusviranomaisten toimintamahdollisuuksia on vahvistettava. Toimijoiden riippumattomuudesta on huolehdittava kansainvälisten ja eurooppalaisten standardien mukaisesti. Ihmisoikeuskeskuksen ja muiden perus- ja ihmisoikeustoimijoiden resursseja seurata ja tuottaa tietoa oikeuksien toteutumisesta on lisättävä. Oikeusvaltion toteutumisen tae on vahva oikeuslaitos, joten sille on turvattava riittävät resurssit ja toimintamahdollisuudet. Myös perus- ja ihmisoikeuksien kannalta keskeisten ministeriöiden ja viranomaisten voimavarojen vahvistaminen on tarpeen.

5. Valtioneuvoston on vuosittain tarkasteltava perus- ja ihmisoikeuksien tilanne

Valtioneuvoston on järjestettävä vuosittainen tarkastelu, jossa arvioidaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen tilanne Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden mukaisesti. Tähän tarkasteluun on osallistettava Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio, ml. ihmisoikeusvaltuuskunta, sekä kattavasti ja monipuolisesti kansalaisyhteiskunnan edustajia.

Lisätiedot:

Sirpa Rautio, Ihmisoikeuskeskuksen johtaja, ihmisoikeusvaltuuskunnan puheenjohtaja,
sirpa.rautio@ihmisoikeuskeskus.fi, 09 4321 (eduskunnan vaihde)

Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskunta toimii perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden kansallisena yhteistyöelimenä sekä käsittelee laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita. Ihmisoikeuskeskus ja sen ihmisoikeusvaltuuskunta yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa muodostavat Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution.